

Струка (назив):	ЕКОНОМИЈА, ПРАВО И ТРГОВИНА	
Занимање (назив):	Економски техничар,Трговачки техничар, Пословно-правни техничар, Банкарски техничар, Царински техничар	
Предмет (назив):	Етика (за III разреде средњих школа)	
Опис (предмета):	Општеобразовни – изборни обавезни предмет	
Модул (наслов):	<i>Етика I</i>	
Датум: 2022.	Шифра:	Редни број: 01
Сврха		
<p>Сврха овог наставног предмета јесте да ученике уведе у основне појмове и дилеме етике као филозофске дисциплине. По завршетку модула ученици ће усвојити знања и ставове потребне за доношење моралних одлука, односно, разликовање исправног од неисправног. Ученици ће бити мотивисани да живе у складу са моралним вриједностима. Тако овај предмет поред образовне има и васпитну улогу. Акцент је на практичном знању које се претвара у дјеловање и постаје пракса рјешавања проблема свакодневног живота. Ученицима се не нуде готова рјешења него се код њих развија критичка морална свијест о властитим и туђим поступцима.</p>		
Специјални захтјеви / Предуслови		
<p>У настави са ученицима оштећеног вида простор уредити на начин да њима буде познат. Уколико долази до измјене простора, ученике обавјестити о томе. Позиција и положај мјеста ученика у учионици потребно је организовати на начин да ученик има могућност да прати наставу, види таблу и чује наставника а све то у зависности од преосталих и функционалне употребе визуелних способности. Пожељно је да позиција мјеста ученика буде у близини табле и катедре наставника. Наставу концептуализовати на начин да буде у што већој мјери заснована на познатом искуству, конкретним примјерима и очигледним наставним средствима.У настави са ученицима оштећеног вида а који при томе могу да прате визуелне садржаје, пожељно је користити аудиовизуелна средства у циљу што бољег приближавања апстрактних појмова. То се односи на употребу дигиталне технологије и садржаја са интернета у којима су на адекватан начин приказани садржаји који се обрађују.</p> <p>Уколико се у настави користе рачунари потребно је да сваки од рачунара на коме се одржава настава и на коме се ученици оспособљавају за кориштење рачунара, буде опремљена неким од говорних софтвера(читача екрана) за слијепа и слабовида лица или софтвера за увећање екрана за слабовида лица. То подразумјева говорне софтвере као што су: JOWS, NWDA,синтетизатор говора (AnReader), ABBYY FineReader, или неке друге софтвере који омогућавају рад овој популацији ученика, те софтвере за увећање екрана као што је програм: MAGIC. Поред говорних софтвера ученицима би требало омогућити доступним и хардвер уређаје као што су: Брајев дисплеј односно Брајев ред, Црно-жуту тастатуру, тастатуру прилагођену нивоу оштећења вида-мембранске тастатуре, Брајеву тастатуру, Брајев штампач за слијепе.</p>		
Циљеви		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Усвајање знања о етици као филозофској дисциплини, њеним основним појмовима и дилемама. 2. Развијање свијести о властитим моралним увјерењима, као и о различитим вриједносним ставовима других. 3. Изградња позитивног става према основним људским вриједностима (слобода, толеранција, мир, достојанство, солидарност). 		

Теме				
<p>1. Етика као филозофска дисциплина</p> <p>2. Основни етички појмови</p> <p>3. Примијењена етика</p> <p>4. Пројекат</p>				
Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике
	Знања	Вјештине	Личне компетенције	
	Ученик је способан да:			
<p>Етика као филозофска дисциплина</p> <p>1.1. Увођење у филозофију</p> <p>1.2. Предмет етике</p> <p>1.3. Методе етике</p>	<p>Објасни појам и предмет филозофије</p> <p>Наведе изворе филозофског мишљења и укратко их објасни</p> <p>Образложи предмет бављења значајнијих филозофских дисциплина</p> <p>Етимолошки одреди поријекло и значење ријечи етика</p> <p>Дефинише предмет бављења етике</p> <p>Наведе вријеме настанка ове дисциплине</p> <p>Наведе неколико најважнијих филозофа за настанак и развој ове филозофске дисциплине</p> <p>Образложи подјелу етике на општу и посебну</p> <p>Уочи разлику између етике и других наука које се баве људским дјеловањем</p>	<p>Тумачи предмет бављења филозофије</p> <p>Пореди различите критеријуме подјеле филозофије</p> <p>Идентификује и укратко објасни предмет истраживања различитих филозофских дисциплина</p> <p>Дискутује о важности филозофије</p> <p>Тумачи предмет бављења етике</p> <p>Пореди етику са другим хуманистичким и друштвеним наукама</p> <p>Дискутује о важности етике као филозофске дисциплине</p> <p>Тумачи шта сачињава исправно аргументовано мишљење</p> <p>Пореди дијалектичку и картазијанску методу спознавања истине</p> <p>Повезује логичко мишљење етике</p>	<p>Након похађања модула <i>Етика I</i> ученик је:</p> <p>Способан за аутономно дјеловање, емпатичан је и проактиван.</p> <p>Усвојио је вриједности и принципе на основу којих бира добро, а избјегава зло у свом одлучивању и понашању.</p> <p>Стваралац је позитивних промјена и доприноси ширењу етичке свијести у локалној заједници.</p> <p>Толерантан је према различитим</p>	<p>.</p> <p>- примјенити позитивне законске прописе.</p> <p>Приједлог активних метода рада: рад у групи и индивидуалан рад.</p> <p>На часу је потребно комбиновати методе и облике рада. Због тога наставници треба да владају репертоаром различитих наставних метода. Потребно је редуковати традиционално и фронтално излагање наставника. Акценат треба ставити на интерактивну наставу и критичко мишљење ученика кроз индивидуални рад, кооперативно учење кроз интеракцију, учење према моделу, активно искуствено учење и рјешавање проблема. Наставници треба да потенцирају три елемента критичког мишљења: размишљање</p>

	<p>Дефинише појам методе Уочи шта сачињава валидан аргумент етичког мишљења Објасни дијалектичку методу Објасни картазијанску методу</p>	<p>са стицањем знања у осталим научним областима</p>	<p>вриједносним системима.</p> <p>Промовише основна људска права и универзалне вриједности.</p>	<p>(концептуализација, анализа-синтеза, евалуација), размјена (комуникација, опсервација других погледа, преиспитивање и упоређивање личних ставова), презентација (изградња и аргументована одбрана властитог става, самопоуздање и свијест о вриједности властитих идеја, мотив за дјеловање). Критичко мишљење у настави развија се путем ЕРР стратегије (евокација, разумијевање, рефлексија) користећи различите методе и технике попут:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проблематизације, - актуализације, - усменог излагања са коришћењем табле, по могућности електронске презентације, - разговора оствареног на различите начине (олуја идеја, интервју, групна дискусија, учеником звијездом), - сњезне грудве, слагалице, вртешке, - рада на изворном тексту, - студије (анализе) случаја, - дебате, - методе писаног рада, - квиза знања и групног креирање мапе ума.
<p>Основни етички појмови</p> <p>2.1. Морал 2.2. Норма 2.3. Савјест 2.4. Вриједности 2.5. Слобода</p>	<p>Образложи појмове морализам, аморализам, иморализам Наведе поставке филозофске позиције моралног апсолутизма и релативизма Образложи фазе моралног развоја Образложи методе моралног васпитања</p> <p>Одреди појам норме Направи класификацију различите врсте друштвених норми Уочи сличности и разлике између моралних и обичајних норми Уочи сличности и разлике између моралних и правних норми Наводи примјере наведених норми у различитим заједницама</p> <p>Објасни појам вриједности Направи класификацију различите врсте вриједности Одреди предмет аксиологије као филозофије вриједности Процјени добро/зло као категорије и врховне етичке</p>	<p>Повезује појмове морализма, аморализма и иморализма са властитим животним искуством Пореди позиције моралног релативизма и апсолутизма Идентификује и укратко објасни фазе моралног развоја и васпитања.</p> <p>Идентификује и укратко објасни сукоб норми различитих друштвених заједница Уочава разлику између моралних, обичајних и правних норми</p> <p>Тумачи појам вриједности и вриједносних система појединца и заједнице Критички промишља схватања добра и зла</p> <p>Пореди различите моралне емоције попут стида, кајања и гриже савјести Илуструје на личном примјеру искуство моралних емоција Анализира Фројдову теорију суперега</p> <p>Тумачи појам слободне воље Пореди поставке филозофских</p>	<p>Посвећен је солидарности, култури дијалога и тимском раду.</p>	<p>Наставу треба учинити занимљивом коришћењем актуелних примјера моралних дилема из свакодневног живота заједнице (дневна штампа, телевизија, филм). Из истог разлога треба избежавати на часу диктирање – потребне материјале доставити ученицима одштампане.</p>

	<p>вриједности</p> <p>Објасни појам савјести и карактера Објасни појмове стида, кајања и гриже савјести Интерпретира Фројдову психоаналитичку теорију личности</p> <p>Процјени слободу као антрополошку претпоставку моралности Изнесе основне поставке филозофске позиције детерминизма Изнесе основне поставке филозофске позиције индетерминизма Наведе различите врсте моралних одлука</p>	<p>позиција детерминизма и индетерминизма Илуструје на властитом искуству примјере различитих моралних одлука Дискутује о моралним дилемама</p>		<p>Због природе овога предмета, при упознавању с новим садржајем, наставници не би смјели упасти у замку да излажу и намећу своју етичку позицију ученицима. Сваком моралном проблему и етичком правцу треба прићи подједнако објективно и критички. Разлике моралних погледа код ученика треба подстицати, а не сузбијати. На ученику је да слободно искористи добијене информације и самостално примјењујући рационалну аргументацију формира властити морални суд.</p> <p>Од изузетне је важности показати ученицима да су питања и садржаји којим се етика бави, иако понекад потичу из далеке прошлости, потпуно смислени и крајње корисни у рјешавању проблема савременог човјека.</p>
<p>Примијењена етика</p> <p>3.1. Абортус и еутаназија 3.2. Генетски инжењеринг 3.3. Еколошка криза 3.4. Зависност 3.5. Професионална етика</p>	<p>Препозна моралну контроверзу двије дијаметрално супротне позиције абортуса („за живот“ vs „за избор“) Дефинише појам еутаназије и наведе различите врсте еутаназије Образложи хоспици и палијативну његу као савремене алтернативе еутаназији</p> <p>Дефинише термине биоинжењеринга Уочи сличности, али и разлике између генске терапије и генетског побољшања</p>	<p>Критички промишља позиције за и против абортуса Критички промишља позиције еутаназије као милосрђа и асистираниг убиства Развије и аргументовано одбрани властити став по питању абортуса и еутаназије</p> <p>Истражује изазове савременог биоинжењеринга Пореди генску терапију са генетским побољшањем Развије и аргументовано брани властити став по овом питању</p>		<p>У раду и настави са ученицима оштећеног вида користити важећи уџбеник и стручну литературу на Брајевом писму и увећаној црној штампи; - користи рачунаре који су опремљени говорним софтвером(читаач екрана) за слијепа и слабовида лица или софтвера за увећање екрана за слабовида лица.</p>

	<p>Образложи основне разлоге аморалности клонирања човјека Образложи појам еугенике</p> <p>Разумије савремене еколошке изазове загађења ваздуха, климатске промјене, очување флоре и фауне Појасни разлику између антропоцентричног и биоцентричног приступа еколошким проблемима Образложи позитивну наду и негативне опасности које нуди ГМО (генетски модификована исхрана)</p> <p>Спознаје здравље као вриједност и уочи моралну потребу његовог очувања Образложи проблем зависности као губитка слободе и достојанства личности Наводи различите врсте зависности</p> <p>Разликује појмове професије, занимања и позива Наведе позитивне колегијалне особине Наведе негативне колегијалне особине Образложи начине кршења етичког кодекса у професионалној пракси</p>	<p>Уочава савремену еколошку кризу Пореди филозофске позиције антропоцентризма и биоцентризма Промовише основну норму еколошке етике: Чувај живот! Наводи примјере и аргументовано дискутује</p> <p>Уочава потребу чувања здравља Идентификује и укратко објасни различите врсте зависности Препознаје сигнале зависности код себе и код других Подржава избјегавање опијата као најбољег начина борбе против зависности Развије и аргументовано брани властити став по овом питању</p> <p>Повезује стечена знања о професији са избором свога даљег образовања и занимања Илуструје на примјеру из личног искуства негативне и позитивне колегијалне особине Подржава очување личног угледа поштовањем етичких принципа прописаних професионалним кодексом Наводи примјере и аргументовано дискутује</p>		
--	---	---	--	--

<p>Пројекат</p>	<p>Наведе основне информације о слободно одабраној теми истраживања Објасни мање познате термине и наведе адекватне примјере</p>	<p>Успјешно бира тему истраживања, самостално организује стратегију учења, селекује релевантне информације, развија реторичке способности презентовања и аргументованог дискутовања</p>	<p>Програмом је предвиђена и слободна тема, што даје могућност наставницима да у договору са ученицима бирају садржај којим ће се бавити, самим тим да креирају исходе учења којим ће тежити. Овим ученици постају равноправни партнери у креирању програма. Док се самом наставнику оставља слободан простор за обрађивање тема од личног интересовања. Пројектну наставу треба учинити занимљивом, инспиративном и практичном. Ученике треба интерактивно укључити у наставу кроз различите активности, попут: приказа филозофије неког од поменутих аутора, продубљивање тема које су већ споменуте модулом, писање реферата и излагање електронских презентација ученика, дебатно такмичење, тумачење филозофских тема кроз анализу филма, тимска израда паноа са циљем подизања моралне свијести, друштвено користан рад у локалној заједници, анализа савремених догађаја кроз дневну штампу и коришћење интернета, организована посјета културним догађајима и институцијама.</p> <p>Неке од тема које се могу обрађивати у склопу пројектне наставе су: сиромаштво, рат, патриотизам, смртна казна, одговорност политичара, лаж у медијима, родна равноправност, расизам, клонирање људи,</p>
------------------------	--	---	--

				<p>вјештачка интелигенција, зависност о интернету и видео играма, коцкарска зависност, љубав и заљубљивање, проституција, хомосексуални бракови, убијање животиња. Такође, могуће су и остале теме које ученици слободно бирају у зависности од њихових интересовања.</p>
--	--	--	--	---

Интеграција

Филозофија, Социологија, Култура религија, Вјеронаука, Демократија и људска права, Психологија, Историја, Биологија, Географија.

Извори

Обзиром да је уџбеник за овај предмет тренутно у припреми наставници се у међувремену могу служити сљедећом литературом:

1. Ђукић, Остоја; Стојановић, Горан. *Морална филозофија (хрестоматија текстова о морално-етичким проблемима)*, Бања Лука: Филозофски факултет, 2014.
2. Макинтарјер, Аластер. *Кратка историја етике*, Београд: Плато, 2000.
3. Темков, Крил. *Добро, боље, најбоље (етика за младе)*, Ниш: Бонес, 2003.

Оцјењивање

Оцјењивање се обавља у складу са Правилником о оцјењивању ученика. Изводи се током читаве школске године пратећи различите активности ученика, чиме се мотивишу за интерактивно учествовање у настави. Оцјена је показатељ успјешности остваривања предвиђених исхода и треба да буде у служби даљег развоја ученика. Прије извођења модула ученици се информишу о начину и критеријуму оцјењивања, а од наставника у току изучавања модула добијају образложење онога што су добро урадили и гдје су евентуално погријешили. Нагласак треба да буде на процесу долажења до знања и развијања способности, а не само на пуком набрајању чињеница. Због тога је важно да наставник створи угодну и приступачну климу, како би са ученицима могао остварити „филозофски дијалог“. Испитна питања треба да буду кратка и јасна, да захтијевају промишљање, препознавање садржаја лекције у личном искуству ученика, повезују новостечена са старим сазнањима и код ученика траже изградњу властитог става који аргументима може да оправда.

Писање реферата и вођење дебате је одговарајући облик оцјењивања етике пошто директно демонстрира процес самосталног и критичког мишљења ученика у дијалогу са заданом темом. Потребно је претходно ученике укратко припремити, објаснити им структуру реферата/дебате, као и критеријума по којима ће бити оцјењивани. Наравно, ученике који пишу реферате, излажу електронске презентације и активно учествују у настави треба додатно наградити у процесу оцјењивања.